

การจัดการความรู้และแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

ว่าที่ร้อยตรี เสรี ทองคำ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2556

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ ว่าที่ร้อยตรี เสรี ทองคำ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิญญู สมพงษ์ธรรม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภายุ ชีระวนิชตระกูล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิญญู สมพงษ์ธรรม)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภายุ ชีระวนิชตระกูล)

..... กรรมการ
(นาวาตรี ดร.พงศ์เทพ จิระโร)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แย้มกสิกร)

วันที่ 20 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2556

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม ประธานกรรมการที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฤายุ ธีระวิชิตระกุล กรรมการ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ดังปรากฏชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ให้ความกรุณาและอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ดังปรากฏชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ให้ความกรุณาและอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ที่อำนวยความสะดวก ในการตอบแบบสอบถาม และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา ที่กรุณาให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี ประธานคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ และนางวาทรี ดร.พงศ์เทพ จิระโร กรรมการ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่ามาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ร่วมกับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สฤายุ ธีระวิชิตระกุล พร้อมทั้งให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียบร้อย สมบูรณ์ทั้งรูปแบบและเนื้อหา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่มีต่อวงการศึกษ ผู้วิจัย ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้เลี้ยงดู อบรม สั่งสอน ให้เกิดสติปัญญา ความรู้ และเป็นวิทยาทานแก่ผู้ใฝ่รู้ต่อไป

ว่าที่ร้อยตรี เสรี ทองคำ

54921408: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: การจัดการความรู้/ แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชลบุรี เขต 2

ว่าที่ร้อยตรี เสรี ทองคำ: การจัดการความรู้และแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้สำหรับ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 (KNOWLEDGE
MANAGEMENT AND GUIDED DEVELOPMENT OF KNOWLEDGE MANAGEMENT FOR
SCHOOLS UNDER THE CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, ค.ศ., สฤญ ธีระวิชิตระกูล, กศ.ศ.,
149 หน้า. ปี พ.ศ. 2556.

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการความรู้
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามตำแหน่งงาน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และ
ขนาดของสถานศึกษา ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 294 คน
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที่
แบบอิสระ (Independent t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และ
ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's Method) ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้
วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)
ในการจัดการความรู้ จำนวน 9 คน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และลงข้อสรุปด้วยวิธี
อุปนัย (Inductive Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม
ตำแหน่งงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนจำแนกตามวุฒิการศึกษา
ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05
3. แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการ
พัฒนาการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมด้านวิสัยทัศน์ความรู้ (KV)
ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KS) และด้านสินทรัพย์ความรู้ (KA) โดยคำนึงถึงวุฒิการศึกษา ประสบการณ์
ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน

54921408: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; M.Ed.
(EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: KNOWLEDGE MANAGEMENT/ GUIDED DEVELOPMENT OF KNOWLEDGE
MANAGEMENT/ CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 2

ACTING SUB LT. SEREE THONGKHAM: KNOWLEDGE MANAGEMENT
AND GUIDED DEVELOPMENT OF KNOWLEDGE MANAGEMENT FOR SCHOOLS
UNDER THE CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2. ADVISORY
COMMITTEE: CHAROENWIT SOMPHONGTHAM, Ph.D., SADAYU TEERAVANITTRAKUL,
Ed.D., 149 P. 2013.

The objectives of this research were to; study and compare the state of knowledge management classified by position, educational background, work experience and size of school, and to study guideline to develop knowledge management of schools. The sample for this research was 294 teacher. Data was analyzed using percentage, mean, standard deviation, independent t-test, one-way ANOVA, with paired differential testing by Scheffe's method. For the guideline for knowledge management, data were form 9 experts, the data analysis using content analysis and inductive analysis.

The research results were as follows:

1. The state of knowledge management of schools, in the overall, found to be at the highest level.
2. The comparison on the state of knowledge management classified by position, in the overall, they were not significantly different at .05 level. When compare the state of knowledge management classified by educational background, work experience and size of school, were found significantly different at .05 level.
3. The guided development of knowledge management of schools were that schools should perform knowledge management covering Knowledge Vision (KV) Knowledge Sharing (KS) and Knowledge Assets (KA) with consideration of difference of educational background, the difference of work experience and the difference of size of school.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
คำถามการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
สภาพการบริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2.....	12
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้.....	15
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้.....	22
แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ในสถานศึกษา.....	43
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
การหาคุณภาพเครื่องมือ.....	59

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	92
สรุปผลการวิจัย.....	92
อภิปรายผล.....	96
ข้อเสนอแนะ.....	115
บรรณานุกรม.....	118
ภาคผนวก.....	125
ภาคผนวก ก.....	126
ภาคผนวก ข.....	132
ภาคผนวก ค.....	145
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	149

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	56
2	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	66
3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่การปฏิบัติการจัดการความรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน.....	67
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่การปฏิบัติการจัดการความรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 2 ด้านวิสัยทัศน์ความรู้ (KV).....	68
5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่การปฏิบัติการจัดการความรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 2 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KS).....	69
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่การปฏิบัติการจัดการความรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 2 ด้านสินทรัพย์ความรู้ (KA).....	70
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่การปฏิบัติการจัดการความรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งงาน.....	72
8	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการความรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งงาน.....	73
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่การปฏิบัติการจัดการความรู้ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	74
10	ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา.....	75

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน.....	76
12	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน.....	77
13	ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวม.....	78
14	ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านวิสัยทัศน์ความรู้ (KV).....	78
15	ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KS).....	79
16	ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านสินทรัพย์ความรู้ (KA).....	80
17	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา.....	81
18	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา.....	82
19	ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวม.....	83

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
20	ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ด้านวิสัยทัศน์ความรู้ (KV).....	84
21	ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KS).....	85
22	ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ การปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ด้านสินทรัพย์ความรู้ (KA).....	85
23	ค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2.....	146
24	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2.....	148

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ และปัญญา ตามแนวคิดของ ยามาซากิ.....	19
3 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ และปัญญา ตามแนวคิดของ คาเวนพอร์ท และพรูแซค.....	19
4 ลำดับขั้นของความรู้ตามแนวคิดของส โนว์เคน.....	20
5 วงจรการเปลี่ยนแปลงสถานะความรู้ Knowledge Spiral หรือ SECI Framework.....	21
6 กระบวนการของความรู้ตามแนวคิดของ ลี และจาคอบ.....	22